

گزارش مشاهده یک مورد گواتر مادرزادی در یک راس بزغاله در شهرستان بم  
حجت الله جعفری، دکترای عمومی دامپزشکی، معاون دامپزشکی شهرستان بم، اداره کل دامپزشکی استان کرمان  
پست الکترونیکی [hjveterinary@yahoo.com](mailto:hjveterinary@yahoo.com)  
زهره وکیلی دکترای عمومی دامپزشکی، کارشناس اداره کل دامپزشکی استان کرمان، اداره کل دامپزشکی استان کرمان  
پست الکترونیکی [zohrevakili1363@gmail.com](mailto:zohrevakili1363@gmail.com)  
اسما ابارقی، دکترای عمومی دامپزشکی، کارشناس دامپزشکی شهرستان بم، اداره کل دامپزشکی استان کرمان  
پست الکترونیکی [Asma.abareghi@gmail.com](mailto:Asma.abareghi@gmail.com)

مقدمه:

تیروئید در اوایل دوره جنینی، از انتهای سری آندودرم (Endoderm) دستگاه گوارش به وجود می آید. وظیفه این غده تولید هورمون تیروکسین (Thyroxine) و هورمون تری یدوتیروزین (Triiodothyrosine) می باشد که این هورمون ها، میزان متابولیسم بدن را افزایش می دهند. غده تیروئید که در گردن و در جلوی حنجره قرار گرفته است، از دو لوب تشکیل می شود که توسط بخش باریک به نام تنگه (Isthmus) به یکدیگر وصل می گردند (کتاب بافت شناس پایه، ترجمه منتظری، ۱۳۸۲: ۵۰۲-۴۹۴).

اختلالات کمبود ید طیفی از اختلالات است که می تواند از مرحله جنینی تا بلوغ رخ دهد و یکی از علل شایع بیماری از گواتر تا اختلالات عصبی و متابولیک است. گواتر یک بیماری شناخته شده است که در اثر کمبود ید در انسان و حیوانات ایجاد می شود. دریافت کم ید و مصرف مواد گواتروژن دو دلیلی است که ممکن است منجر به کمبود ید در حیوانات شود (and etc, Farshid Davoodi ۲۰۲۲: ۳۳۶-۳۴۲). گواتر معمولاً در بره ها و بچه ها بعد از زایمان قابل تشخیص است. این وضعیت بر میزان بقای بره ها و بزغاله ها به دلیل اختلال در تنظیم حرارت، کاهش ترشح سورفاکتانت (Surfactant)، کاهش برون ده قلبی و آریتمی (Arrythmia) تأثیر می گذارد (and etc, Farshid Davoodi ۲۰۲۲: ۳۳۶-۳۴۲). بسیاری از موارد هیپوتیروئیدیسم (Hypothyroidism) مادرزادی با سقط های آخر دوره، مرده زایی و مرگ زود هنگام پس از تولد در چند قلوها مرتبط می باشد (کیوان جمشیدی، ۱۴۰۱: ۶۱-۵۵). کمبود ویتامین A و سلنیوم ممکن است با کمبود ید در حیوانات مشاهده شود و همچنین کمبود ید ممکن است در مناطق جغرافیایی با کمبود ید در خاک مانند مناطق کوهستانی و مناطق کم ارتفاع دور از دریا رخ دهد. برخی از شرایط محیطی در کمبود ید دخیل هستند، از جمله تغییر فصل و بارندگی که ید را از خاک شسته می شود (and etc, Farshid Davoodi ۲۰۲۲: ۳۳۶-۳۴۲).

کمبود ثانویه در گیاهخواران ممکن است به دلیل کلسیم بالای گیاه و آب های معدنی (کلسیم بالای آب یا آب های سنگین) باشد که جذب ید را از دستگاه گوارش محدود می کنند. به علاوه یاهانی که حاوی نیترات، سیانات و گلوکز بالا باشند، چه در دستگاه گوارش و چه بعد از انجام عمل ضد سمی کبد، روی این دسته از ترکیبات سیونات به وجود می آید که جذب ید توسط غده تیروئید را با درجات مختلف محدود می کند (کتاب بیماری های متابولیک، تالیف دکتر تقی پور بازرگانی، ۱۳۹۶: ۲۶۰-۲۵۷).

شرح گزارش:

در اسفند ماه سال ۱۳۹۸ یک مورد بزغاله مرده زاییده شده (مرده زایی شده) توسط یکی از دامداران دهستان دهبکری (منطقه کوهستانی و پر بارش) به شبکه دامپزشکی شهرستان بم (استان کرمان) جهت بررسی های تشخیصی منتقل گردید که پس از انجام بررسی های بالینی و کالبدگشایی نشانه های واضح گواتر یعنی تورم منتشر و شدید در لوب های غده تیروئید به صورت دو طرفه و قرینه در بزغاله تلف شده، مشهود بود و در طی اخذ تاریخچه نگهداری و پرورش دام یکی از مواردی که دامدار هم مرتب تکرار می نمود، استفاده ایشان از برگ های خشک شده درختان هلو، آلو، گیلاس و زرد آلو جهت تغذیه بز مادر در طی فصل های پاییز و زمستان بود که برای اولین نوبت این نوع شیوه تغذیه را جهت دام استفاده کرده بود.





تصاویری از بزغاله مرده زاییده شده (مرده زایی) ۱ نشانه کالبدگشایی گواتر - سالن کالبدگشایی شبکه دامپزشکی بم بحث و نتیجه گیری:

از جمله گزارشات گواتر در بزغاله می توان ب مقاله منتشر شده در سال ۱۴۰۱، وقوع گواتر مادرزادی در یک گله بز در گرمسار توسط جمشیدی اشاره نمود که علایم ماکروسکوپی در هفت راس بزغاله مرده زاییده مشاهده گردید (کیوان جمشیدی: ۱۴۰۱) و نیز گزارش سه مورد بزغاله مرده زاییده شده در ناحیه گرم دره لرستان که توسط داوودی و همکاران گزارش گردید (۳۳۶-۳۴۲: ۲۰۲۲: Farshid Davoodi and etc). همانطور در مقدمه اشاره شد عوامل مختلفی از جمله بارندگی ها و کلسیم بالای گیاه و گیاهان حاوی نیترات و سیانات بالا می توانند در جذب ید از دستگاه گوارش و غده تیروئید اثر بگذارند، لذا شناسایی قطعی عامل، کار دشواری است. لکن با توجه به مطالب ارزشمند کتاب مسمومیت ها در دام های بزرگ الیف دکتر تقی پور بازرگانی و رئوفی که اشاره م نماید که مصرف سیانید در مقادیر کم به عنوان ماده مولد گواتر ژنی شخته شده است که در ایجاد گواتر بالینی در بره های نوزادی که مادران آنها مقادیر مرزی ید دریافت م کنند نقش مهمی دارد (کتاب مس میت ها در دام های بزرگ، تالیف دکتر تقی پور بازرگانی و دکتر رئوفی، ۱۳۹۳: ۶۳-۴۷) و از طرفی نظر به اینکه برگ درختان زردآلو، هلو، آلو، گیلاس جز گیاهان سیانوژن است لذا این عامل و همچنین پربارش بودن محل جغرافیایی پرورش را می توان از عوامل احتمال بروز این عارضه دانست. لذا به منظور کاهش وقوع گواتر در نشخوارکنندگان کوچک در مناطق با ضریب خطر پذیری ب توصیه می شود ضمن آموزش دامداران ب شیوه های تغذیه ای دام، افزودن اصلاح کمکی حاوی مقادیر کافی و استاندارد ید به مکمل های معدنی، کنستانتره ها، آجر لیسیدنی و یا پودرهای قابل اضاف کردن به جیره لحاظ گردد.

منابع مورد استفاده:

- ۱- تالیف دکتر تقی پور بازرگانی و دکتر ناصر علیدادی (۱۳۹۶) "کتاب بیماری های متابولیک"، دانشگاه تهران، چاپ اول صفحه ۲۶۰-۲۵۷.
- ۲- تالیف دکتر تقی پور بازرگانی و دکتر افشین رئوفی (۱۳۹۳) "کتاب مسمومیت ها در دام های بزرگ"، دانشگاه تهران، چاپ اول صفحه ۶۳-۴۷.
- ۳- ترجمه: دکتر سید مهدی منتظری، دکتر نادر مولوی و دکتر مسعود مختارانی: تالیف کارلوس جون کوئیرا، خوان کارنیرو رابرت ا. کلی (۱۳۸۲) "بافت شناسی پایه"، دانشگاه ارجمند، چاپ چهارم صفحه ۵۰۲-۴۹۴.
- ۴- کیوان جمشیدی (۱۴۰۱) "وقوع گواتر مادرزادی در یک گله بز، گرمسار، ایران" مجله تحقیقات دامپزشکی، دوره ۷۷، شماره ۱، صفحات ۶۱-۵۵.

۵- Farshid Davoodi, Amir Zakian, Alireza Rocky, Abbas Raisi (۲۰۲۲) "Incidence of iodine deficiency and congenital goiter in goats and kids of Darreh Gram region" Vet Med science, No.۸, ۳۳۶-۳۴۲.



سازمان دامپزشکی  
جمهوری اسلامی ایران  
سلام و سلامتی